

4+1. Visegrádská skupina a Čína

dr Małgorzata Bonikowska

Ještě před dvěma lety bylo Polsko jedinou zemí Visegrádské skupiny s podepsaným strategickým partnerstvím s Říší středu. V roce 2016 tento status získaly všechny členské země V4. Poslední dobou se v regionu výrazně zvýšila politická, hospodářská a kulturní aktivita Číny vzhledem k plánované iniciativě Jedno pásmo, jedna cesta. Je třeba podotknout, že střední a východní Evropa představuje pro Čínu reálnou bránu do Evropy, a to díky silnicím a železnicím vedoucím z Asie na západ.

Čína je dnes největší exportér na světě. Import do Číny je naopak čím dál menší (je však stále druhý největší dovozce na světě). Hodnota čínského obchodu se zbožím v roce 2016 činila 3685,6 miliardy USD, přičemž vývoz měl hodnotu 2098,2 miliardy USD a dovoz pouze 1587,6 miliardy USD. Aktuální hospodářská politika v Číně vychází z 13. pětiletky pro období 2016-2020. Do zemí Visegrádské skupiny směřuje 70-80 % všech investicí Číny ve střední a východní Evropě. Největší investiční potřebu má Polsko, zejména v oblasti silniční a železniční dopravy a energetiky.

Všichni členové Visegrádské skupiny se snaží budovat dobré podmínky pro spolupráci s Čínou, ve které spatřují novou „zaslíbenou zemi“ pro expanzi svých společností a neomezený zdroj zahraničních investicí. Polské a české společnosti se snaží získat vstup na čínský trh, avšak zatím dovoz značně převyšuje vývoz (v případě Polska je dovoz až 10x větší).

Intenzivní politické vztahy překvapivě nejsou podmínkou posílení hospodářských vztahů – ze statistických údajů vyplývá, že nejvyšší nárůst českého vývozu byl v roce 2009, kdy Česko navštívil dalajláma, považovaný za nepřitele Čínské lidové republiky.

Současně strategie posílení vztahů s Čínou vyvolává mnoho pochybností. Jednak má Evropa problém s čínským hospodářským modelem založeným na závislosti velkých společností na státu, který řídí silná ruka komunistické strany. Musíme si proto položit otázku, jaký je účel velkých obchodních transakcí a politický kontext čínské aktivity v našem regionu.

Tato diskuze je intenzivní zejména v Česku. Pro Polsko je Čína zajímavá hlavně z hospodářského hlediska. S Čínou se také často ztotožňuje ekonomický potenciál všech asijských zemí.

Jednak jsou slyšet skeptické ohlasy ohledně dalšího hospodářského potenciálu Číny a také názory, že Čínu je nutné vnímat jako „middle income economy“ a ne jako soupeře USA s potenciálem proměnit globální řád. Současně je velké procento zboží z Číny stále nekvalitní a nemá správné označení ani certifikáty – týká se to jak strojů a chemických látek, tak i mnohem jednodušší výroby fixů a propisek. Obavy vyvolávají také časté případy kopírování západních produktů v Číně a nerespektování duševního vlastnictví. To poslední se však poslední dobou mění, mimo jiné díky čím dál vyššímu počtu čínských absolventů západních univerzit, kteří se po dostudování vrací domů (asi 70 % absolventů) a podílejí se na rozvoji země, inovacích a nových technologiích.

Pro Polsko a další země Visegrádské skupiny není povaha čínských investic v regionu ideální. Investice se soustředí hlavně na akvizice stávajících subjektů, což vyvolává obavy před drénováním nových technologií. Investice spočívající ve výstavbě výrobních závodů a vytvářející nová pracovní místa jsou vzácné (je to však pochopitelné, protože pro čínské společnosti jsou tato předsevzetí dost riskantní).

I přes tyto výhrady si Visegrádská skupina a Čína navzájem důvěřují. V těchto vztazích lze přesto vnímat určité soupeření – obchodní i investiční. Polsko bylo v roce 2015 jako jediná členská země V4 spoluzakladatelem nové Asijské infrastrukturní a investiční banky (AIIB), inspirované Čínou. Polsko pevně věří, že díky investici se do země dostanou projekty a peníze, o které se ucházejí i ostatní členové skupiny. Naopak nejaktivnější politiku s Čínou provozuje Maďarsko, od roku 2017 člen AIIB a jediná země V4, která se koncem roku rozhodla vstoupit do Fondu Čína – střední a východní Evropa s rozpočtem 10 miliard eur na financování prostředků v regionu.

Současně existuje několik oblastí, kde mohou Česká republika, Slovensko, Polsko a Maďarsko spolupracovat ve snaze o lepší vztahy s Čínou. Jednou z nich je turistika. Země Visegrádské skupiny již začaly jednat a od 1. ledna 2015 se na asijských trzích propagují se společným heslem „Discover Central Europe“. Tento přístup k turistické nabídce má své zdůvodnění: podle statistických údajů turisté z Číny jezdí do Evropy v průměru na devět dní a navštěvují několik zemí, přičemž v každé stráví v průměru jen dva dny. Turistům z Dálného východu přijde tento typ turistiky zajímavější než návštěva jen jedné země. Čínští turisté mají největší zájem o Prahu. V roce 2016 jich do samotné Prahy přijelo asi 400 tisíc, tedy několikrát více než do Polska nebo Maďarska. Zeměpisná poloha současně umožňuje, aby se turisté rovnou podívali i do Bratislavy a Budapeště, Krakova a Varšavy. Proto je potřeba jim to nabídnout. Společná propagace regionu jako místa, které stojí za to poznávat, se zajímavou historií, tradicemi, kulturou, ale také jako údolím inovací a skvělého místa pro investování kapitálu, přiláká nejen čínské turisty, ale také zvětší zájem o investice a projekty v těchto zemích.

Text je dalším ze série příspěvků, které vznikly v rámci projektu „Comparing the Czech-Polish approach to China: Assessing both challenges and opportunities from a security-minded perspective“ Centra mezinárodních vztahů Prague Security Studies Institute podpořeného Česko-polským fórem fungujícím při Ministerstvu zahraničních věcí České republiky.